

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
دانشکده معماری و شهرسازی

ارزیابی سرمایه اجتماعی به عنوان عامل اساسی جهت ارتقاء زندگی در شهرهای جدید

(نمونه موردی شهر جدید پردیس)

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته شهرسازی - گرایش برنامه ریزی شهری و منطقه ای

محمد رضا یزدان پناه

استاد راهنما:

دکتر ناصر براتی

استاد مشاور:

دکتر بهرام امین زاده

بهمن ۱۳۹۰

سورة

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی - مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم تأییدیه هیأت داوران جلسه دفاع از پایان‌نامه/رساله

بدین وسیله گراهی میشود جلسه دفاعیه از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای محمد رضا یزدان پناه دانشجوی رشته برنامه ریزی ابراهیمی تحت عنوان ارزیابی سرمایه اجتماعی به عنوان عامل اساسی جهت ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای جدید (نمونه موردی شهر جدید پردیس در تاریخ ۱۶ / ۱۱ / ۱۳۹۰ در دانشگاه برگزار گردید و این پایان‌نامه با نمره ۱۹ و درجه عالی مورد تأیید هیأت داوران قرار گرفت.

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبهی دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر ناصر براتی			
۲	استاد مشاور	دکتر بهرام امین زاده			
۳	داور خارج	دکتر ناصر تکمیل عمایون			
۴	داور داخل	دکتر مهدی زندیه			
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر رحیم سعادت			

۱۳۹۰/۱۱/۱۶

سپاس و قدردانی

حمد و سپاس خداوند متعال را که توفیق درک قطره‌ای از دانش لایتنه‌ی خویش را به من عنایت و امکان انجام این تحقیق را فراهم نمود. همچنین با توجه به حدیث «لم یشکر المخلوق، لم یشکر الخالق» بر خود واجب می‌دانم سپاس قلبی و بی پایان خود را از استاد گرانقدر، جناب آقای دکتر ناصر براتی به خاطر سعه صدر، توجه و حساسیت مثال زدنی ایشان در فرآیند انجام این تحقیق اعلام دارم، باشد که همچنان در محضر ایشان شاگردی نمایم. در ضمن تشکر و سپاس از استاد گرامی، جناب آقای دکتر بهرام امین‌زاده دارم که بخصوص در مراحل اولیه تدوین و تبیین موضوع رساله مشاوره ایشان راهگشای اینجانب بود.

همچنین قدردانی و سپاس ویژه‌ای از سرکار خانم مهندس زینب عادل‌ی دارم که کمک‌های بی‌دریغ و بی‌منت ایشان همیشه شامل حال اینجانب می‌باشد.

در پایان نهایت قدردانی و سپاس خویش را نثار مادر، خواهر، برادر و روان پاک پدر می‌نمایم، خانواده-ای که همیشه و در همه مراحل زندگی یار و یاور من بوده و هستند.

من اینجا ریشه در خاکم
من اینجا تا نفس باقیست، می مانم ...

تقدیم به

عزیزترینم

مادرم که هر چه دارم از اوست

خواهرم که بهترین ها را برایم می خواهد

برادرم که بهترین رفیق من است

و روان پاک پدرم

چکیده

یکی از ابعاد تأثیرگذار در حوزه برنامه‌ریزی شهری، مسائل و ابعاد اجتماعی است که البته در نظام برنامه‌ریزی ایران اکثراً مورد غفلت قرار می‌گیرد. یکی از علل اصلی این عدم توجه، روشن نبودن نحوه تأثیر این ابعاد در برنامه‌ریزی شهری است، هرچند که اکثر قریب به اتفاق کارشناسان و متخصصان به تأثیرگذاری آن اذعان دارند. در این پژوهش برای تبیین بهتر نحوه تأثیر ابعاد اجتماعی بر برنامه‌ریزی شهری، ارتباط این ابعاد را در غالب مفهوم «سرمایه اجتماعی» با مفهوم تأثیرگذار دیگر حوزه برنامه‌ریزی شهری یعنی «کیفیت زندگی شهری» مورد بررسی قرار داده‌ایم و برای این منظور شهر جدید پردیس را به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب نموده‌ایم. علت این انتخاب آنست که هم‌اکنون شهرهای جدید و مسئله برنامه‌ریزی آنها از چالش‌های اصلی نظام برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای کشور می‌باشد. همچنین توجه به ابعاد اجتماعی به علت نظام جمعیتی معمولاً نامتناسب این شهرها از اهمیت دو چندانی برخوردار است. بدین ترتیب در این پژوهش هدف اصلی، بررسی ارتباط بین مفهوم سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری البته از بعد ذهنی آن می‌باشد. بعد ذهنی کیفیت زندگی شهری مترادف است با میزان رضایتمندی شهروندان از عوامل مختلف مؤثر در کیفیت زندگی مانند عوامل کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و غیره. نتایج حاصل از این پژوهش وجود ارتباط بین میزان سرمایه اجتماعی و میزان کیفیت ذهنی زندگی شهری را تأیید می‌نماید. همچنین ارتباط قابل ملاحظه‌ای نیز بین تمایل به ماندن در شهر پردیس (نرخ ماندگاری جمعیت) و کیفیت ذهنی زندگی شهری دیده شد. در انتها نیز مدلی جهت ارزیابی بهتر نحوه برهم کنش مفاهیم مورد نظر این تحقیق ارائه گردید. بدین ترتیب می‌توان اظهار داشت توجه به ابعاد اجتماعی و برنامه‌ریزی جهت ارتقاء سرمایه اجتماعی با توجه به تأثیر مثبت بر میزان کیفیت ذهنی زندگی شهری می‌تواند به عنوان یک راهکار برنامه‌ریزانه در نظام برنامه‌ریزی شهر جدید پردیس به کار گرفته شود. هرچند این نتیجه به لحاظ علمی قابل تعمیم به شهرهای دیگر نیست لیکن با توجه به مشابهت‌های زیاد بین شهرهای جدید ایران، می‌توان انتظار داشت این نتیجه در جاهای دیگر نیز تکرار گردد. بعلاوه فرآیند تحلیلی مورد استفاده این پژوهش می‌تواند در شهرهای دیگر از جمله شهرهای جدید بکار گرفته شود.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، کیفیت ذهنی زندگی شهری، شهر جدید، نرخ ماندگاری جمعیت

مقدمه

امروزه رویکردهای «مشارکت محور» و «مردم مینا» از پیشروترین و پذیرفته‌ترین رویکردهای عرصه برنامه‌ریزی شهری است. توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی در برنامه‌ریزی شهری و همچنین انجام تحقیقات متعددی که نمایانگر تأثیر این ابعاد بر عرصه زندگی شهری به انحای مختلف می‌باشد، سبب اهمیت پیدا کردن این مفاهیم در برنامه‌ریزی شهری دنیا شده است. در برنامه‌ریزی شهری ایران نیز از دیرباز شاهد مطالعاتی تحت عنوان مطالعات اجتماعی بوده‌ایم. ولی با کمی مراجعه به متون و طرح‌های مختلف، بی‌اثری این مطالعات را در روند اصلی ارائه طرح‌ها می‌توان مشاهده نمود. کمبود برنامه‌ریزی شهری ایران در این زمینه را بیشتر می‌توان ناشی از عدم وجود تحقیقاتی دانست که الزام توجه به ابعاد اجتماعی را در برنامه‌ریزی شهرهای ایران نشان دهد. در واقع نبود پایه نظری قوی و متناسب با شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و غیره سبب می‌شود که این ابعاد نتوانند به صورت کاربردی و تأثیرگذار مطرح گردند.

در این تحقیق بر آنیم تا یکی از پرکاربردترین مفاهیم اجتماعی که به سرعت به صورت مفهومی میان رشته‌های مطرح شده است را با عرصه برنامه‌ریزی شهری پیوند دهیم تا بدین وسیله به صورت مشخص‌تری بتوان از ابعاد اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری سخن به میان آورد. این مفهوم «سرمایه اجتماعی» نام دارد. مفهومی که در دهه‌های اخیر به صورت مفهومی کاربردی در علوم اجتماعی مطرح شده است. اهمیت اساسی این مفهوم در قابل درک و قابل اندازه‌گیری نمودن مفاهیمی چون شبکه اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، پیوندهای اجتماعی و غیره است. این مفهوم با رویکردی سرمایه محور به این روابط سبب ورود این مفاهیم در عرصه‌های مختلفی چون اقتصاد، سیاست، برنامه‌های توسعه و حتی عرصه سلامت شده است. بر اساس مطالعات انجام شده توسط نگارنده یکی از پرارجاع‌ترین مفاهیم در تحقیقات مربوط به سرمایه اجتماعی مفهوم «کیفیت زندگی» است. کیفیت زندگی از حوزه‌های مطرح در جامعه‌شناسی بوده که به مانند سرمایه اجتماعی و حتی فراتر از آن، در رشته‌های دیگر به عنوان مفهومی بین رشته‌ای مطرح شده است. با اینکه بیشتر تحقیقات این چنینی در رشته‌های مربوط به علوم اجتماعی، علوم رفتاری، علوم بهزیستی و اقتصاد مطرح است، لیکن با توجه به آنکه کیفیت زندگی به صورت مشخص و پر کاربرد در عرصه شهر و شهرسازی نیز مطرح است، می‌توان گفت یکی از مدخل‌های ورود مبحث سرمایه اجتماعی به برنامه‌ریزی شهری همین مفهوم کیفیت زندگی است.

بدین ترتیب هدف اصلی این تحقیق بررسی میزان و نحوه اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی می‌باشد. برای این منظور شهر جدید پردیس به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شده است. علت اساسی انتخاب این شهر چالش‌های موجود در برنامه‌ریزی شهرهای جدید و همچنین مسائل اجتماعی است که معمولاً در ارزیابی این شهرها به عنوان یکی از چالش‌های اصلی مطرح می‌گردد.

این پژوهش در ۵ فصل طراحی شده است. در فصل یک به بیان مسئله، ضرورت تحقیق، سؤالات تحقیق، فرضیه‌ها، روش تحقیق و به طور کلی ساختار تحقیق خواهیم پرداخت. در فصل دوم مروری بر ادبیات تحقیق خواهیم انداخت و مفاهیمی چون شهر جدید، سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی و البته کیفیت ذهنی زندگی شهری (که مد نظر این تحقیق است) را مورد بررسی قرار می‌دهیم. در فصل سوم به شناخت هدفمند محدودده مورد نظر می‌پردازیم. در فصل چهارم بر اساس نتایج حاصل از مطالعات نظری و شناخت محدودده و همچنین تجزیه و تحلیل نگارنده به

تدوین پرسشنامه پرداخته و نتایج اولیه حاصل از پرسشنامه را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم. در فصل پنجم و انتهایی نیز با تجزیه و تحلیل روی اطلاعات بدست آمده از فصل چهارم به ارزیابی فرضیه‌های تحقیق اقدام نموده و مدلی را جهت نحوه ارتباط این مفاهیم ارائه می‌دهیم. لازم به ذکر است یکی از چالش‌های شهرهای جدید یعنی ماندگاری جمعیت پس از ورود به آن (نرخ ماندگاری جمعیت) را نیز در این تحقیق مورد ارزیابی قرار داده‌ایم و ارتباط میان کیفیت ذهنی زندگی را با آن بررسی کرده‌ایم.

در کل پایان‌نامه حاضر حاصل ۷ ماه مطالعات نظری و شناخت محدوده و حدود ۵ ماه کار میدانی و تجزیه و تحلیل است که با وجود کاستی‌های موجود امید است مورد توجه قرار گرفته و قدم کوچکی برای پیشرفت رو به جلوی برنامه‌ریزی شهری بخصوص کاربردی شدن مفاهیم اجتماعی در طرح‌های شهری باشد.

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
	فصل اول: کلیات تحقیق
۴	مقدمه.....
۴	۱-۱- طرح مسئله.....
۶	۲-۱- فرضیه‌ها.....
۶	۳-۱- اهداف تحقیق.....
۶	۴-۱- ضرورت تحقیق.....
۷	۵-۱- روش تحقیق.....
۷	۶-۱- روش جمع‌آوری اطلاعات.....
۸	۷-۱- حجم نمونه روش نمونه‌گیری.....
۹	۸-۱- روش تحلیل داده‌ها.....
۱۰	۹-۱- چشم انداز تحقیق.....
۱۰	۱۰-۱- قلمرو تحقیق.....
۱۱	۱۱-۱- سابقه تحقیق.....
۱۱	۱۲-۱- محدودیت‌های تحقیق.....
۱۱	۱۳-۱- اعتبار بیرونی و درونی تحقیق.....
۱۲	۱۴-۱- فرآیند تحقیق.....
	فصل دوم: مبانی نظری
۱۵	مقدمه.....
۱۶	۱-۲- شهرهای جدید.....
۱۶	۱-۱-۲- تعاریف شهر جدید.....
۱۷	۲-۱-۲- سابقه احداث شهرهای جدید در جهان.....
۱۸	۳-۱-۲- گونه‌شناسی شهرهای جدید.....
۱۹	۴-۱-۲- سابقه احداث شهرهای جدید در ایران.....
۱۹	۵-۱-۲- اهداف عمده شهرهای جدید در ایران.....
۲۰	۶-۱-۲- شهرهای جدید ایران در عمل.....
۲۲	۲-۲- سرمایه اجتماعی.....
۲۲	۱-۲-۲- تاریخچه.....
۲۳	۲-۲-۲- تعاریف سرمایه اجتماعی.....
۲۵	۳-۲-۲- دیدگاه‌های موجود در رابطه با سرمایه اجتماعی.....

۲۸۴-۲-۲- ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی.....
۳۰۵-۲-۲- سطوح تحلیل سرمایه اجتماعی.....
۳۱۶-۲-۲- منابع سرمایه اجتماعی.....
۳۱۷-۲-۲- اشکال مختلف ایجاد سرمایه اجتماعی.....
۳۲۸-۲-۲- سنجش سرمایه اجتماعی.....
۴۰۹-۲-۲- تجربیات جهانی در پژوهش سرمایه اجتماعی.....
۴۲۱۰-۲-۲- رویکرد مورد نظر این پژوهش در ارتباط با سرمایه اجتماعی.....
۴۴۳-۲- کیفیت زندگی.....
۴۴۱-۳-۲- تاریخچه.....
۴۶۲-۳-۲- تعاریف مربوط به کیفیت زندگی.....
۵۰۳-۳-۲- رویکردهای کیفیت زندگی.....
۶۰۴-۳-۲- دیدگاه‌های مربوط به کیفیت زندگی.....
۶۲۵-۳-۲- ابعاد کیفیت زندگی.....
۶۳۶-۳-۲- شاخص‌های کیفیت زندگی.....
۶۵۷-۳-۲- کیفیت زندگی شهری.....
۷۴۸-۳-۲- تجربیات جهانی در پژوهش کیفیت زندگی شهری.....
۷۴۹-۳-۲- رویکرد مورد نظر این تحقیق در ارتباط با کیفیت زندگی شهری.....
۷۹۴-۲- ارتباط مفهومی سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی.....
۷۹۱-۴-۲- تبیین ارتباط دو مفهوم.....
۸۱۲-۴-۲- پیشینه مطالعات در حوزه ارتباط دو مفهوم.....
۸۴نتیجه‌گیری.....

فصل سوم: شناخت محدوده مورد مطالعه

۸۷مقدمه.....
۸۸۱-۳- معرفی محدوده مورد مطالعه.....
۸۹۲-۳- روند شکل‌گیری و توسعه پردیس.....
۹۰۳-۳- وضعیت محیط انسان ساخت.....
۹۰۱-۳-۳- بررسی خصوصیات عمده استفاده از زمین.....
۹۱۲-۳-۳- بررسی ساختار شبکه ارتباطی شهر.....
۹۲۳-۳-۳- تأسیسات و تجهیزات شهری.....
۹۳۴-۳-۳- بررسی خصوصیات عمده مسکن و نحوه سکونت.....
۹۵۵-۳-۳- بررسی خصوصیات عمده خدمات و تسهیلات عمومی رفاهی.....
۹۸۶-۳-۳- کیفیت محیط شهری.....

۱۰۴	۴-۳- بررسی شرایط مدیریت شهری.....
۱۰۴	۵-۳- شناخت شرایط انسان و فعالیت.....
۱۰۴	۳-۵-۱- وضعیت ساختار و روند تحولات جمعیتی شهر.....
۱۰۸	۳-۵-۲- بررسی ساختار و خصوصیات عمده اقتصادی شهر.....
۱۱۰	۳-۵-۳- طبقه‌بندی جمعیت بر اساس فعالیت‌های اقتصادی و گروه‌های درآمدی.....
۱۱۱	۳-۵-۴- بررسی ساختار و خصوصیات عمده اجتماعی.....
۱۱۲	۳-۵-۵- طبقه‌بندی اجتماعی- جمعیتی شهر از نظر همگونی و مناسبات همجواری.....
۱۱۴	جمع‌بندی.....

فصل چهارم: تدوین پرسشنامه و ارزیابی اولیه داده‌ها

۱۱۹	مقدمه.....
۱۱۹	۴-۱- تدوین پرسشنامه.....
۱۲۰	۴-۱-۱- ساختار کلی پرسشنامه.....
۱۲۰	۴-۱-۲- سؤالات مربوط به اطلاعات شخصی.....
۱۲۱	۴-۱-۳- سؤالات مربوط به سرمایه اجتماعی.....
۱۲۳	۴-۱-۴- سؤالات مربوط به کیفیت ذهنی زندگی شهری.....
۱۲۴	۴-۱-۵- سؤال مربوط به نرخ ماندگاری جمعیت.....
۱۲۴	۴-۱-۶- پایایی و روایی پرسشنامه.....
۱۲۶	۴-۲- ارزیابی اولیه داده‌ها.....
۱۲۶	۴-۲-۱- بررسی داده‌های مربوط به اطلاعات شخصی.....
۱۲۹	۴-۲-۲- ارزیابی سرمایه اجتماعی.....
۱۳۳	۴-۲-۳- ارزیابی کیفیت ذهنی زندگی شهری.....
۱۴۱	جمع‌بندی.....

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل نهایی

۱۴۴	مقدمه.....
۱۴۴	۵-۱- ارزیابی فرضیه‌ها.....
۱۴۴	۵-۱-۱- بیان فرضیه‌ها.....
۱۴۵	۵-۲- آزمون فرضیه اول.....
۱۴۶	۵-۳- آزمون فرضیه دوم.....
۱۴۶	۵-۴- آزمون فرضیه سوم.....
۱۴۷	۵-۵- آزمون فرضیه چهارم.....
۱۴۷	۵-۶- آزمون فرضیه پنجم.....

۱۴۸آزمون فرضیه ششم.....۷-۱-۵
۱۴۹ارائه مدل جهت تبیین ارتباط مفاهیم تحقیق.....۲-۵
۱۵۰مرحله اول: ارزیابی تأثیر سرمایه اجتماعی بر عوامل کیفیت ذهنی زندگی شهری.....۱-۲-۵
۱۵۲مرحله دوم: ارزیابی تأثیر عوامل کیفیت ذهنی زندگی بر کیفیت ذهنی زندگی شهری.....۲-۲-۵
۱۵۳مرحله سوم: ارزیابی تأثیر کیفیت ذهنی زندگی و سرمایه اجتماعی بر نرخ ماندگاری جمعیت.....۳-۲-۵
۱۵۶نتیجه گیری.....
۱۵۷ارائه پیشنهادات.....
۱۶۰جمع بندی نهایی پژوهش.....
۱۶۲منابع.....

پیوست ها

فهرست جداول

۲۶	جدول شماره ۲-۱: ابعاد سرمایه اجتماعی در سطح اجتماع.....
۲۷	جدول شماره ۲-۲: چهار دیدگاه از سرمایه اجتماعی.....
۲۸	جدول شماره ۲-۳: ابعاد کلی سرمایه اجتماعی و متغیرهای مربوطه.....
۳۴	جدول شماره ۲-۴: شاخص‌های بکار گرفته شده در سنجش سرمایه اجتماعی.....
۳۹	جدول شماره ۲-۵: شاخص‌ها و سنجش‌های مورد استفاده جهت سنجش سرمایه اجتماعی در پیمایش‌های مختلف.....
۴۱	جدول شماره ۲-۶: تجارب جهانی پژوهش در رابطه با سرمایه اجتماعی.....
۴۹	جدول شماره ۲-۷: حوزه‌های مختلف بکارگیری مفهوم کیفیت زندگی بر اساس مطالعه فرانس.....
۶۰	جدول شماره ۲-۸: انواع کیفیت زندگی در نسبت با ترکیب ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی.....
۶۰	جدول شماره ۲-۹: دسته‌بندی انواع کیفیت زندگی بر حسب عینی-ذهنی و فردی-جمعی.....
۷۵	جدول شماره ۲-۱۰: ساختار سلسله مراتبی مدل کیفیت زندگی در شهر استانبول.....
۷۶	جدول شماره ۲-۱۱: خصوصیات و ویژگی‌های کیفیت زندگی از نظر محققین مختلف.....
۸۲	جدول شماره ۲-۱۲: مروری بر سابقه تحقیق در مورد ارتباط دو مفهوم سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی.....
۹۴	جدول شماره ۳-۱: جمعیت‌پذیری شهر پردیس بر اساس تراکم خالص مسکونی پیشنهادی بازنگری طرح جامع.....
۹۴	جدول شماره ۳-۲: جمعیت‌پذیری شهر جدید پردیس بر اساس تراکم ساختمانی پیشنهادی بازنگری طرح جامع.....
۹۴	جدول شماره ۳-۳: وضعیت تراکم موجود مسکونی.....
۹۴	جدول شماره ۳-۴: وضعیت موجود کاربری‌های عمومی و رفاهی در سطح شهر (بر اساس جمعیت ۲۸۲۰۰ نفر).....
۹۵	جدول شماره ۳-۵: میزان تحقق‌پذیری سرانه و مساحت کاربری پیشنهادی بازنگری طرح جامع مصوب ۱۳۸۴.....
۹۶	جدول شماره ۳-۶: تعداد خانوارهای معمولی ساکن در شهر جدید پردیس بر حسب تعداد افراد (۱۳۸۵).....
۱۰۵	جدول شماره ۳-۷: گروه‌های سنی در شهر پردیس - ۱۳۸۵.....
۱۰۶	جدول شماره ۳-۸: بررسی میزان مهاجران وارد شده طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۶.....
۱۰۸	جدول شماره ۳-۹: جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر شهر پردیس بر حسب جنس و وضعیت فعالیت - ۱۳۸۵.....
۱۰۹	جدول شماره ۳-۱۰: برآورد حجم اشتغال شهر پردیس تا سال ۱۴۰۰.....
۱۱۰	جدول شماره ۳-۱۱: جمع بندی نقاط قوت و ضعف موجود در شهر جدید پردیس در ابعاد مختلف.....
۱۱۴	جدول شماره ۴-۱: توزیع نمونه بر حسب بعد خانوار.....
۱۲۶	جدول شماره ۴-۲: نحوه توزیع نمونه بر حسب مدت سکونت در شهر پردیس.....
۱۲۷	جدول شماره ۴-۳: نحوه توزیع نمونه بر حسب نوع مالکیت منزل.....
۱۲۸	جدول شماره ۴-۴: نحوه توزیع نمونه بر حسب محل اشتغال سرپرست خانوار.....
۱۲۹	جدول شماره ۴-۵: توزیع درصدی نحوه پاسخگویی به سؤالات شاخص شبکه اجتماعی.....
۱۳۰	جدول شماره ۴-۶: توزیع درصدی نحوه پاسخگویی به سؤالات شاخص مشارکت مدنی.....
۱۳۰	جدول شماره ۴-۷: توزیع درصدی نحوه پاسخگویی به سؤالات شاخص اعتماد.....

- جدول شماره ۴-۸: توزیع درصدی نحوه پاسخگویی به سؤالات شاخص پیوند همسایگی..... ۱۳۲
- جدول شماره ۴-۹: میانگین امتیاز شاخص‌های سرمایه اجتماعی..... ۱۳۲
- جدول شماره ۴-۱۰: میانگین امتیاز شاخص‌های سرمایه اجتماعی به تفکیک فاز ۱ و ۴..... ۱۳۳
- جدول شماره ۴-۱۱: میانگین شاخص‌های سرمایه اجتماعی به تفکیک نوع مالکیت منزل..... ۱۳۳
- جدول شماره ۴-۱۲: مقادیر ویژه و میزان واریانس تبیین شده توسط هر عامل..... ۱۳۴
- جدول شماره ۴-۱۳: تفکیک متغیرها در عوامل مختلف بر اساس بار عاملی هر متغیر..... ۱۳۵
- جدول شماره ۴-۱۴: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل کیفیت دسترسی به خدمات..... ۱۳۷
- جدول شماره ۴-۱۵: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل ارزش‌های محیط شهری..... ۱۳۷
- جدول شماره ۴-۱۶: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل ارزش‌های ترکیبی..... ۱۳۸
- جدول شماره ۴-۱۷: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل امنیت اقتصادی..... ۱۳۸
- جدول شماره ۴-۱۸: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل کیفیت محیط اجتماعی..... ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۱۹: توزیع درصدی سؤالات مربوط به عامل کیفیت مسکن..... ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۲۰: میانگین امتیاز هر عامل با احتساب وزن آن در سطح شهر پردیس..... ۱۴۰
- جدول شماره ۴-۲۱: وضعیت کیفیت ذهنی زندگی شهری به تفکیک فازهای ۱ و ۴..... ۱۴۰
- جدول شماره ۴-۲۲: میانگین امتیاز هر عامل با احتساب وزن آن به تفکیک نوع مالکیت منزل مسکونی..... ۱۴۰
- جدول شماره ۵-۱: نحوه تحلیل اعداد بدست آمده از طیف لیکرت..... ۱۴۶
- جدول شماره ۵-۲: بررسی وجود رابطه بین مدت سکونت و میزان سرمایه اجتماعی..... ۱۴۷
- جدول شماره ۵-۳: بررسی وجود رابطه بین مدت سکونت و میزان کیفیت ذهنی زندگی شهری..... ۱۴۷
- جدول شماره ۵-۴: بررسی وجود رابطه بین کیفیت ذهنی زندگی شهری و نرخ ماندگاری جمعیت..... ۱۴۸
- جدول شماره ۵-۵: بررسی وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری..... ۱۴۸
- جدول شماره ۵-۶: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته کیفیت دسترسی به خدمات..... ۱۵۰
- جدول شماره ۵-۷: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته ارزش‌های محیط شهری..... ۱۵۰
- جدول شماره ۵-۸: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته ارزش‌های ترکیبی..... ۱۵۱
- جدول شماره ۵-۹: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته امنیت اقتصادی..... ۱۵۱
- جدول شماره ۵-۱۰: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته کیفیت محیط اجتماعی..... ۱۵۱
- جدول شماره ۵-۱۱: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته کیفیت مسکن..... ۱۵۲
- جدول شماره ۵-۱۲: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل کیفیت ذهنی زندگی شهری بر عوامل کیفیت ذهنی زندگی..... ۱۵۲
- جدول شماره ۵-۱۳: تحلیل رگرسیون متغیر نرخ ماندگاری بر متغیرهای سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری..... ۱۵۳
- جدول شماره ۵-۱۴: تحلیل رگرسیون متغیر مستقل نرخ ماندگاری بر متغیر وابسته کیفیت ذهنی زندگی شهری..... ۱۵۳
- جدول شماره ۵-۱۵: بررسی اثرات متغیرهای مختلف موجود در مدل بر یکدیگر..... ۱۵۴

فهرست تصاویر

۱۳	تصویر شماره ۱-۱: فرایند تحقیق.....
	تصویر شماره ۱-۲: ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی.....
۳۵	تصویر شماره ۲-۲: سطوح تحلیل سرمایه اجتماعی و ارتباط آنها با یکدیگر.....
۳۶	تصویر شماره ۲-۳: مدل SCAT.....
۳۷	تصویر شماره ۲-۴: فرایند ایجاد مقیاس سنجش سرمایه اجتماعی با استفاده از زیر ساخت نهادی و محیط اجتماعی-فرهنگی.....
۳۸	تصویر شماره ۲-۵: مدل تحلیل سرمایه اجتماعی ارائه شده توسط لی، پیکلز و ساویج.....
۳۸	تصویر شماره ۲-۶: فرایند ارتباط نیاز با رضایتمندی از زندگی.....
۵۵	تصویر شماره ۲-۷: ابعاد مختلف کیفیت زندگی.....
۶۳	شکل ۲-۸: ساختار پنج بعدی تحقیق کیفیت زندگی.....
۶۵	تصویر شماره ۲-۹: مولفه‌های کیفیت محیط شهری از دیدگاه کانتر.....
	تصویر شماره ۲-۱۰: مدل مکان جان پانتر.....
۶۸	تصویر شماره ۲-۱۱: محورهای اصلی کیفیت محیط شهری از دیدگاه لینچ.....
۶۸	تصویر شماره ۲-۱۲: معیارها و زیرمعیارهای کیفیت محیط از نظر ماسلو.....
۷۰	تصویر شماره ۲-۱۳: معیارهای مؤثر بر کیفیت محیط بر اساس مطالعه بر روی هزار فضای عمومی شهری.....
۷۱	
۷۳	تصویر شماره ۳-۱: موقعیت شهرستان تهران در استان تهران.....
	تصویر شماره ۳-۲: موقعیت بخش مرکزی در شهرستان تهران.....
۸۸	تصویر شماره ۳-۳: موقعیت دهستان سیاهرود در بخش مرکزی.....
۸۸	تصویر شماره ۳-۴: موقعیت شهر پردیس در دهستان سیاهرود.....
۸۸	تصویر شماره ۳-۵: تقسیمات کالبدی شهر پردیس.....
۸۸	تصویر شماره ۳-۵: تقسیمات کالبدی شهر پردیس.....
۹۰	تصویر شماره ۳-۷: گروه‌های عمده سنی شهر پردیس بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵.....
۹۲	تصویر شماره ۳-۸: هرم سنی-جنسی شهر پردیس - ۱۳۸۵.....
۱۰۶	تصویر شماره ۳-۹: میزان مهاجران وارد شده به شهر.....
۱۰۷	تصویر شماره ۴-۱: توزیع نمونه بر حسب بعد خانوار.....
	تصویر شماره ۴-۲: نحوه توزیع نمونه بر حسب مدت سکونت.....
۱۰۸	تصویر شماره ۴-۳: نحوه توزیع نمونه بر حسب نوع مالکیت منزل.....
	تصویر شماره ۴-۴: نحوه توزیع نمونه بر حسب محل اشتغال سرپرست خانوار.....
۱۲۷	تصویر شماره ۵-۱: ساختار کلی مدل ارتباطی.....
۱۲۸	تصویر شماره ۵-۲: مدل توصیفی جهت نحوه ارتباط مفاهیم موجد در تحقیق در شهر پردیس.....
۱۲۸	
۱۲۹	نقشه ۱-۳: طرح جامع مصوب ۱۳۸۴.....
	نقشه شماره ۳-۲: سازمان فضایی موجود شهر.....
۱۴۹	نقشه شماره ۳-۳-۱: فضاها و عناصر شاخص شهر پردیس.....
۱۵۴	نقشه شماره ۳-۳-۲: فضاها و عناصر شاخص شهر پردیس.....
۱۰۱	

فصل اول:

کلیات تحقیق

مقدمه

در این فصل به بررسی ساختار کلی موجود در این تحقیق (طرح تحقیق) خواهیم پرداخت. در ابتدا با بیان طرح مسئله و ورود به بحث به بیان سؤالات تحقیق پرداخته و بر اساس آن فرایض مورد نظر و همچنین اهداف این تحقیق بیان می‌شود. به طور کلی می‌توان گفت این فصل فرآیند تحقیق را بیان و مسیر حرکتی و فکری نگارنده را برای نیل به اهداف این تحقیق بیان می‌دارد. در انتهای فصل نیز، فرآیند کلی این تحقیق در قالب نموداری به تصویر کشیده شده است.

۱-۱- طرح مسئله

طرح ایجاد شهرهای جدید از سال ۱۳۶۴ مطرح و اولین آن در سال ۱۳۶۵ طراحی و اجرای آن از همان سال آغاز گردید. ضرورت ایجاد شهرهای جدید در رابطه با افزایش جمعیت شهرهای بزرگ مطرح شده است و البته این مورد، یکی از دلایل ایجاد شهرهای جدید می‌تواند باشد. این تئوری در دنیا، ابتدا در انگلستان مطرح شد و شهرهای اقماری اطراف لندن بر اساس آن ایجاد گردید. شهرهای اقماری لندن در سطح وسیعی مسائل آلودگی حاصل از تمرکز را در این شهر حل کرده‌اند و به این دلیل سایر کشورها از جمله ایران نیز آن را بعنوان یکی از راه‌حل‌های سامان دادن به مسائل کلانشهرها پذیرفته‌اند.

در حال حاضر در ایران بعد از گذشت حدود ربع قرن از شروع ایجاد شهرهای جدید در اطراف کلانشهرها به عنوان یک سیاست ملی و منطقه‌ای و ایجاد چندین شهر جدید با هزینه‌های بسیار بالا، این سیاست به صورت یک شمشیر دو لبه نمود پیدا کرده است. شمشیری که در کنار کمک به برنامه‌های ایجاد مسکن و همچنین جذب جمعیت سرریز شهرها، مشکلاتی جدید را پیش روی برنامه‌ریزان و مسئولان قرار داده است. از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ناتوانی شهرهای جدید در دستیابی به جمعیت پیش‌بینی شده در طرح
- ناتوانی اغلب شهرهای جدید در نگهداشت جمعیت خود و تمایل شدید جمعیت وارد شده به شهر برای نقل مکان به کلانشهرهای مادر
- کیفیت نازل خدمات و وابستگی نسبتاً بالای این شهرها به کلانشهر مادر (حتی در رفع نیازهای معمول)

- نبود اشتغال کافی و مناسب
- طراحی نامناسب شهری
- عدم شکل‌گیری حس تعلق و نداشتن هویتی قابل اتکا
- عدم شکل‌گیری اجتماعی منسجم و وجود ناهنجاری‌های اجتماعی و ...

به طور کلی مشکلات درونی شهرهای جدید در ایران را که منجر به عدم توفیق همه جانبه آنها می‌شود، می‌توان به سطح پایین "کیفیت زندگی" در این شهرها مربوط دانست. بطور حتم اگر کیفیت زندگی در شهرهای جدید به نحوی ارتقا یابد، موفقیت این شهرها نیز افزایش خواهد یافت. تعریفی که از کیفیت زندگی در اینجا مد نظر است چیزی فراتر ابعاد فیزیکی و عینی است. آنچه به عنوان عامل اساسی کیفیت زندگی در اینجا مورد نظر است، بیشتر معطوف به رضایت افراد از زندگی در شهر است. رضایتی که از زندگی در یک شهر حاصل می‌شود، ناظر بر سطح بالای رضایت از زندگی فردی در کنار زندگی اجتماعی افراد است. رضایتی

که از آن تحت عنوان کیفیت ذهنی زندگی شهری نیز یاد می‌شود. در واقع هر قدر که کیفیت زندگی افراد بالا باشد، ولی به لحاظ اجتماعی فرد دچار انزوا بوده و خود را متعلق به اجتماع نداند، میزان رضایتمندی آنها از زندگی نیز در سطح پایینی قرار خواهد گرفت.

آنچه در این تحقیق به دنبال آن هستیم، تبیین همین ارتباط بین کیفیت زندگی در شهرهای جدید و بحث ارتباطات اجتماعی افراد در این شهرهاست. برای بیان بهتر روابط اجتماعی فرد در جامعه از مفهومی مربوط به جامعه‌شناسی با نام "سرمایه اجتماعی" بهره خواهیم برد. به نظر می‌رسد آنچه در شهرهای جدید می‌تواند به عنوان حلقه مفقوده برنامه‌ریزی مورد توجه بیشتر قرار گیرد همانا مفهوم سرمایه اجتماعی و روابط فرد درون اجتماع است. سرمایه‌ای که در صورت ارتقای آن می‌توان انتظار داشت با ایجاد یک زنجیره ارتباطی بین افراد جامعه، امور مربوط به شهر تسهیل گردیده و افراد با مشارکت بیشتر در ارتقای کیفیت زندگی خود در شهر اقدام نمایند. همچنین این مفهوم به طور کلی با توجه به تأثیرات ذهنی روی افراد، باعث افزایش رضایت ذهنی از زندگی در شهر می‌گردد. این رضایت می‌تواند بر روی تمایل افراد و خانواده‌ها برای ماندن در شهر نیز مؤثر باشد، چیزی که یکی از مسائل عمده شهرهای جدید محسوب می‌شود. بسیاری از کسانی که برای زندگی به شهرهای جدید وارد می‌شوند، به محض بهبود شرایط اقتصادی ترجیح می‌دهند برای دسترسی به خدمات بهتر و همچنین موقعیت‌های بهتر شغلی و غیره به شهر مادر نقل مکان نمایند.

ما برای اثبات این گزاره‌ها و وارد کردن این مفاهیم در ادبیات برنامه‌ریزی شهرهای جدید، ابتدا باید این ارتباط را بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری در شهرهای جدید اثبات نماییم. بدین ترتیب می‌توان از مفاهیمی مانند سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری به عنوان واژگان اصلی این تحقیق نام برد.

در این تحقیق برای بررسی گزاره‌ها و فرضیه‌های مطرح شده، شهر جدید پردیس در ۲۵ کیلومتری شرق تهران به عنوان نمونه انتخاب شده است. بدین ترتیب سؤالات مورد بررسی در این تحقیق عبارتند از:

- سطح کیفیت ذهنی زندگی شهری شهروندان شهر جدید پردیس چگونه است؟
 - سرمایه اجتماعی شهروندان شهر جدید پردیس به چه میزان است؟
 - آیا بین میزان سرمایه اجتماعی شهروندان شهر جدید پردیس و ارزیابی آنها از وضعیت کیفیت زندگیشان در شهر رابطه معناداری وجود دارد؟
 - آیا بین کیفیت ذهنی زندگی شهری و میزان تمایل به ماندن در شهر رابطه معناداری وجود دارد؟
 - اگر جواب دو سؤال بالا مثبت است، نحوه ارتباط این مفاهیم چگونه است؟
- بر اساس سؤالات مطرح شده بالا فرضیه‌هایی تدوین گردید، که در ادامه به آنها اشاره خواهیم کرد.

۱-۲- فرضیه‌ها

- به طور کلی فرضیه زیر را می‌توان به عنوان فرض اصلی این تحقیق بیان نمود:
- بین میزان سرمایه اجتماعی و سطح کیفیت ذهنی زندگی شهری در شهر جدید پردیس ارتباط معناداری وجود دارد، بدین‌گونه که هرچه میزان سرمایه اجتماعی در دسترس افراد بیشتر باشد، میزان رضایت آنها از کیفیت زندگی در شهر نیز بالاتر است.
 - در کنار فرضیه‌های مذکور، فرضیه‌های دیگری نیز به شرح زیر، مورد بررسی این رساله قرار خواهد گرفت:
 - میزان سرمایه اجتماعی در دسترس شهروندان شهر جدید پردیس در سطح پایینی قرار دارد.
 - کیفیت زندگی شهری از بعد ذهنی در شهر جدید پردیس در سطح پایینی قرار دارد.

- بین مدت سکونت در پردیس و میزان سرمایه اجتماعی ساکنان شهر همبستگی معنادار و مثبتی وجود دارد.
- بین مدت سکونت در پردیس و کیفیت ذهنی زندگی شهری ساکنان شهر همبستگی معنادار و مثبتی وجود دارد.
- بین کیفیت ذهنی زندگی شهری ساکنان و نرخ ماندگاری جمعیت^۱ در شهر پردیس همبستگی معنادار و مثبتی وجود داد.

۳-۱- اهداف تحقیق

اهداف ذیل برای این تحقیق قابل تصور است:

- تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن و شاخص‌های سنجش این مفهوم
- شفاف سازی مفهوم کیفیت زندگی و بالاخص کیفیت زندگی شهری در دو بعد عینی و ذهنی
- بررسی نظری ارتباط مفهوم سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری
- ارزیابی کیفیت ذهنی زندگی شهری در شهر جدید پردیس
- ارزیابی سرمایه اجتماعی در شهر جدید پردیس
- بررسی ارتباط دو مفهوم سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری و تدوین مدلی جهت ارزیابی این ارتباط در شهر جدید پردیس و همچنین ارزیابی و بیان نحوه ارتباط کیفیت ذهنی زندگی با میزان تمایل به ماندن در شهر پردیس در قالب مدل مذکور.

۴-۱- ضرورت تحقیق

ضرورت انجام چنین تحقیقی در بزرگی و پیچیدگی ابعاد موضوعی است که در قسمت طرح مسئله بیان شد، یعنی شهر جدید. بزرگی ابعاد مسائل مربوط به این موضوع باعث جهت‌گیری این تحقیق به سمت شهرهای جدید شد. یکی از مسائل کلیدی از نظر محقق برای شکل‌گیری مفهوم واقعی شهر برای شهرهای جدید، بحث کیفیت زندگی و بخصوص نقش مسائل اجتماعی از جمله سرمایه اجتماعی در ارتقاء آن است. زیرا تنها در صورت ارتقاء رضایت افراد ساکن شهرهای جدید است که می‌توان انتظار داشت، سرمایه فراوانی که در این شهرها صرف شده است به سرانجام خواهد رسید. بدین ترتیب می‌توان گفت ضرورت این تحقیق در تبیین یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر کیفیت زندگی در شهرهای جدید به نام سرمایه اجتماعی است که به نظر می‌رسد از مهمترین عوامل شکل‌گیری مفهوم واقعی شهر بوده و ارتقای آن قابلیت زندگی در شهرهای جدید را افزایش خواهد داد.

۵-۱- روش تحقیق

این تحقیق، تحقیقی توصیفی- همبستگی از شاخه میدانی است و از لحاظ زمانی یک تحقیق مقطعی به حساب می‌آید. توصیفی است چرا که شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۸۱: ۸۲) تحقیق توصیفی آنچه را هست توصیف می‌کند و به شرایط و روابط موجود، عقاید متداول، فرآیندهای جاری، آثار مشهود یا روندهای در حال

^۱ منظور از "نرخ ماندگاری جمعیت" در این تحقیق همان "میزان تمایل افراد برای ادامه زندگی در شهر" است.

گسترش توجه دارد. (خاکی، ۱۳۷۹: ۱۰۴) در تحقیق حاضر نیز هدف توصیف منظم و مدون مرتبه سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری ساکنان شهر جدید پردیس و نحوه ارتباط این دو مفهوم می‌باشد. این تحقیق همبستگی است، زیرا تحقیقات همبستگی شامل کلیه تحقیقاتی است که در آنها سعی می‌شود رابطه بین متغیرهای مختلف با استفاده از ضریب همبستگی کشف و تعیین شود. بطور کلی در تحقیق به روش همبستگی هدف اصلی آن است که مشخص شود آیا رابطه‌ای بین دو یا چند متغیر کمی (قابل سنجش) وجود دارد و اگر این رابطه وجود دارد، اندازه و حد آن به چه میزان و از چه نوع است. (خاکی، ۱۳۷۹: ۱۲۱) در این تحقیق نیز کار اصلی بررسی همین رابطه همبستگی بین سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی است. نکته مهم که باید به خاطر سپرد این است که تحقیق همبستگی هرگز یک رابطه علت و معلولی را روشن نمی‌کند، بلکه صرفاً وجود رابطه را تأیید و یا رد می‌کند. در نتیجه ما در ادامه تحقیق از روش‌ها و مدل‌های پیش بینی نیز بهره خواهیم برد، مدل‌هایی که نوع ارتباط متغیرها را در یک تحقیق علمی مشخص می‌کنند.

در یک تقسیم‌بندی کلی‌تر، این تحقیق ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی تحقیق را مورد استفاده قرار می‌دهد. این تحقیق از آن جهت می‌تواند در زمره تحقیقات کمی قرار گیرد که به تبیین و توصیف رابطه بین متغیرهایی مشخص می‌پردازد و از آن جهت می‌تواند در تحقیقات کیفی طبقه بندی شود که به صورت مطالعه موردی می‌باشد و در واقع در یک مکان مشخص و یک بازه زمانی محدود به بررسی همه جانبه پدیده‌ای خاص (رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی) پرداخته و به همین دلیل نتایج آن قابلیت تعمیم چندانی ندارد. (برگرفته از براتی، ۱۳۸۵)

۶-۱- روش جمع‌آوری اطلاعات

در تحقیق حاضر برای تبیین شاخص‌ها و آشنایی با مفاهیم اصلی پژوهش از روش مطالعه اسنادی و روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. بعد از جمع‌آوری اطلاعات با نتیجه‌گیری و تدوین شاخص‌های مربوطه و تدوین پرسشنامه به جمع‌آوری اطلاعات لازمه برای بررسی فرضیه‌های تحقیق در محدوده مورد نظر پرداخته شده است. این پرسشنامه ترکیبی از سؤالات بسته بوده که در آن از طیف لیکرت ۱ تا ۵ استفاده شده است و هدف اصلی آن سنجش میزان سرمایه اجتماعی و کیفیت ذهنی زندگی شهری در شهر جدید پردیس می‌باشد. همچنین برای شناسایی محدوده مورد نظر (شهر جدید پردیس)، اسناد، طرح‌ها و برنامه‌های موجود در سازمان‌ها و نهادهای مربوطه مورد بررسی قرار گرفته است.

۷-۱- حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

به طور کلی این قانون وجود دارد که بزرگترین اندازه ممکن نمونه، مناسبترین آن است، ولیکن محدودیت‌های مالی و زمانی، اهداف تحقیق و نیز عوامل دیگر مبحث حداقل مناسب حجم نمونه را مطرح می‌سازد. جهت تعیین حجم نمونه، روشها و تکنیک‌های مختلفی ارائه شده است. فرمول‌های مختلف، جداول تعیین حجم نمونه و الگوهای دیگر از جمله استفاده از حجم نمونه در تحقیقات قبلی با جامعه آماری مشابه، از جمله این روش‌ها هستند. (خاکی، ۱۳۷۹، ۳۷۵)

در این تحقیق از دو روش برای تعیین حجم نمونه استفاده شده است، که هر دو به یک نتیجه مشترک رسیده‌اند. روش اول، استفاده از فرمول کوکران می‌باشد.

$$n = \frac{Nt^2 p(1-p)}{Nd^2 + t^2 p(1-p)} \quad \text{در این رابطه:}$$